

NEONACIONALIZMUS.

Főiskoláink és a nemzeti eszme.

A trianoni katasztrófa utáni kábulatban először kultúrpolitikánk szánta el magát tudatosan arra, hogy a nemzet életösztönének szavára hallgatva az ezeréves Magyarországnak számunkra meghagyott csonka darabján átmenetileg is *teljes* nemzeti életünkhöz méltó, életerőnket *törellenül* konzerváló, az *egész* magyarság szükségleteit szemmeltartó kulturális életet teremt. Ezt a politikát alapelveiben csak az gáncsolhatja, aki, ha nyíltan nem is, de lelke titkos zugaiban akár öntudatlanul már berendezkedett e csonka földre s nem tudja hinni, hogy előbb-utóbb eljön az az idő, mikor az elcsatolt területeken az elnyomás következtében máris beállt kulturális veszteségeket majd egyik napról a másikra pótolnunk kell. Vajha a nemzeti élet egyéb fontos területein is mentől előbb ott lehetnénk, ahol ma kultúrpolitikánk programmban és tettekben tart! Az egymást követő, végső szerves egységben kibontakozó iskolareformok, a főiskolákért hozott rendkívüli áldozatok, a tudományos versenyképességünket fokozó berendezkedések mind egy célt szolgáltak, az örök nemzeti célt: megtartani és gyarapítani kulturális birtokállományunkat, újjá formálni a nemzeti öntudatot, felkelteni az átélt szörnyűségek után is az önbizalmat, megteremteni azt a közszellemet, mely a mult szenvedéseiben megtisztulva előkészítheti az annyira áhitott jobb jövőt. S bármily magasra lendült is kultúrpolitikánkban az eszményi célkitűzés, soha, egy pillanatra sem vesztette el szemei elől a földet, az Európa közepére helyezett, a Kárpátok-övezte *egész* magyar földet, a magyar röghöz tapadó aktuális és örök problémákat. Iskoláink, a legmagasabbtól a legalacsonyabbig, tulajdonképpen mind-megannyi *schola militans*, a jobb jövőért harcoló iskola.

Széchenyi gondolata volt, hogy a feltartóztathatatlan haladást és a tartalmában változó, de a lényegben örök nemzeti érzést, ezt az «egyedüli regenerációs erőt», minden korszaknak maga számára összhangba kell hoznia. Ennek az összhangnak lehetőségét, sőt szükségességét hangoztatva Széchenyi tulajdonképpen megformálta a magyar kulturális élet, minden további kultúrpolitika alaptörvényét. Mai helyzetünket, a közelebbi és távolabbi nemzeti szükségleteket és célokat tekintetbe véve valóban Széchenyi szellemében konstruált kultúrpolitika az, mely a rendelkezésre álló eszközökkel «a nemzeti termelés élére európai nivón álló vezetők ezreit, a nemzeti termelés szolgálatába pedig magas erkölcsi és értelmi kultúrával bíró tömegek millióit» akarja állítani.

E mindent jelentő programból, *melyben benne van az is, amiről nem beszél*, a főiskolákat a «vezetők ezrei» érdeklik elsősorban. Nem akarok ez alkalommal általában a főiskolák *sajátos* funkcióiról beszélni a nemzeti életben, csak azokat az *általános* érdekű mozzanatokat emelem ki, melyekre a főiskoláknak mai helyzetünkben különösen ügyelniük kell, ha hivatásukat a revideált nemzeti célokkal szemben is teljesíteni akarják. Az egyik az egészséges társadalmi szelekció előmozdítása, a másik a nagy nemzeti célok tekintetében

homogén közfelfogás megteremtésére való készség, a harmadik az állandó erőfeszítések nagy morális értékének a köztudatban való begyökereztetése.

Közhelyszámba megy, hogy a milliók jelentik ugyan az ország nagy energia-tartalékját, de ezt az erőt csak a vezetők teszik valóban használhatóvá. Az igazi erő nem a nagy számokban van, hanem a vezetők rátermettségében. Minden haladás az ő művük; nélkülük a legnagyobb és leggazdagabb ország is a nyomor és anarchia zsákánya. A főiskoláktól nevelt vezetők tehát az új magyar nemzeti eszme rohamcsapata. A multban közép és felsőiskoláink nem teljesítették elég szigorúsággal szociálbiológiai hivatásukat, a társadalmi szelekciót. Ez tovább így nem mehet! Történelmünk tele van gyásszal, katasztrófákkal, de még egyetlen magyar nemzedéknek sem jutott nagyobb gyász, mint nekünk: olyan képzelt magasságból, olyan mélyre, olyan váratlanul, mint mi, még egy sem zuhant alá. Új értelmiségi generációra van szükségünk, mely összeszorított fogakkal tud tűrni, várni, ha kell, de tud elszánt is lenni, ha majd út az óra, mely napjai fogytáig zúgolódás nélkül a jövőért él, az erőgyűjtés lemondással teli munkáját végzi s tragikus sorsát szépnak, fenségesnek, magától értetődő magyar sorsnak találja.

Erre az áldozatos életre azonban a «vezetők» csak akkor lesznek képesek, ha az alapvető nagy nemzeti célok tekintetében homogén felfogásúak s ha e célokban rendületlenül hisznek. Főiskoláink feladata lesz a legnagyobb politikai kincset jelentő egységesen nemzeti alapon álló intelligencia kiválasztása és e jövőt formáló hit megszilárdítása. Lélekben kettéhasadt, jó részében szkeptikus intelligenciával, akármennyire magyarnak nevezze, sőt akár jóhiszeműen higgye is az magát, soha még csak megközelíteni sem fogjuk nemzeti eszményeinket. Mély, szintén Széchenyi szellemét lehelő gondolata Klebelsberg grófnak, hogy a nacionalizmusban való hit nem szorítkozhatik csak az intelligenciára: «az állam keretén belül a csoportosulás ne akként történjék, hogy a nemzeti gondolatot az intelligencia, a nemzetköziséget pedig a fizikai munkásság képviseli, mert ez a társadalom kettészakadását és a nemzetek felbomlását jelentené...» De az egész nemzetet a döntő pillanatokban nagy célok felé magával sodorni s a munka hosszú hétköznapijaira is egységbe forrasztani csak egységes lelkű és e célokban tántoríthatatlanul, ösztönszerűen hívó vezető-réteg tudja majd!

A kiválasztott vezetők fegyelmezettségét a főiskoláktól reprezentált tudományos szellem átélése garantálja. Nálunk a tudományra, egyéb feladatai mellett, nagy nemzetnevelő hivatás vár. A tudományról már sokszor elmondták, hogy az legvégsőbb elemzésben morál. Viszont a morális erő a forrása minden teremtő tevékenységnek az élet minden területén, a gazdasági életben is. Mentől nagyobb egy nép belső fegyelmezettsége, mentől kevésbé ingadozó a morális felfogása, antól erősebben áll a lábán. A nagy, maradandó eredmények ritkán egy-egy rövid lélekzetű heroikus erőfeszítés következményei, sokkal inkább a belső fegyelmezettségből, az állandóan tevékeny morális felfogásból táplálkozó, sokszor kicsi, de mindig folytonos törekvések gyümölcsei. Ez a szellem, a meg nem szakadó kicsi-nagy erőfeszítések szívóssága épen a tudomány legsajátabb, új igazságok hódítására egyedül alkalmas eljárása s főiskoláink nemzetnevelő munkájának bétetőzése lesz, ha az ilyen értelemben tudományosan képzett, a tudomány módszereit átélt vezetőkön keresztül az a lelkeség, mely a multban annyira hiányzott, szétárad majd az egész nemzetre. Sokszor megállapították azt is, hogy a mi drága fajunkban sok értékes tulajdonsága mellett volt jó adag könnyelműség, bizonyos ernyedtség; hiányzott belőle

a komoly vállalkozási kedv, de főleg a kitartó munkára való készség. Amit egy kártyalapra könnyen feltett, azt valami vállalkozásban nehezen kockáztatta. Amit egy merész oroszánugrással egyszerre el nem ért, arról könnyen lemondott. Nem szerette a lassú, szívós erőfeszítést, csak a nagy lendület heroizmusát. A főiskolák jelenthetik az egész nemzet számára, ha hivatásukat valóban teljesítik, a lankadatlan, céltudatos erőfeszítést legfőbb parancsként elismerő munkának tisztító tüzét. A tudományos műhelyek ilyen értelemben vett mélyen erkölcsös levegőjének az intelligencián keresztül a mindennapi életbe való áramlása lehet egyik legfőbb biztosítéka az új magyar lélek kiformálódásának.

Azokért az áldozatokért, amiket a trianoni Magyarország egyetemeiért, főiskoláiért, a tudományért, általában a magasabb műveltségért hozott és hozni fog, ellenértéket kell szolgáltatnunk. Az ellenérték csak azoknak az intellektuális és morális erőknek odaadással való ápolása lehet, melyektől a magyar nemzet jövője az élet legkülönbözőbb területein függ.

(Szeged.)

Huszi József.

A mult a jelen szolgálatában.

Gróf Klebelsberg azt akarja, hogy a magyar nemzetre most virradó korszakot a történetírás egykor a neonacionalizmus korának nevezhesse el.

A történelmi tanulmányokkal áthatott államférfi zár le e «nűszó»-val egy előre elképzelt korszakot. Nem a szó vezérli, hanem a bensőleg megrázóan átélt kor képe.

Ezt érezni ki idevonatkozó irataiból. Ugyanazon mélyebb akkordban végződik s végül teljes egységbe fonódik össze minden részlet és gondolat. Igaz belső élmény teheti csak ily egésszé a gondolatok összeségét. Minden csöppben a lélek mélyén termett egész kép tükröződik.

Ha semmi más, úgy e belső élmény átértése bizonyára az alapgondolat megbecsülésére késztet mindenkit. Bármily kicsiny részt vállalhassunk is csak a megindítandó mozgalomból, a nagy egésznek jelentősége fog áthatni bennünket.

Életről, új elevenségről van szó, itten az «irodalmi előkészítés»-nek sem szabad az önmagában kielégülő elméletnél maradnia. Még kevésbé a csupasz dobpergetésnél, amely híveket toboroz, anélkül, hogy igazán meggyőzne. Milliók élő meggyőződésére van szüksége az új lendületnek.

Mi ezúttal csak egy erecskét akarunk kiemelni Klebelsberg koncepciójából. Mesterséges alkatrész az vajjon, vagy az életműködésnek természetesen lüktető, nélkülözhetlen szervecskéje? Azt a pontot értjük, amelyben a történeti mult értékeinek megbecsülését kívánja. Nemcsak megbecsülésüket, hanem segítségül hívásukat is, mint építő-elemét az új korszaknak.

Úgy hisszük, nem csupán saját magunkról szólunk, ha azt mondjuk, hogy az ilyesmi gyakran feszélyezett érzést kelt fel az emberben. «A mult tanulságai, hagyományai». A közszellem szokásosan helyesel az ilyen szavakra, a reálisan gondolkozó ember azonban, bármily nemes színezettel is, inkább kötelességet lát azokban, mint új erőt; megkötöttséget érez üde vágyában, teremtő lendületében.

Pedig a multunkra irányuló figyelem csak egy részlete ugyan Klebelsberg koncepciójának, de mint a többi, ez a részlet is átszívódik az egészen. A «neonacionalizmus» elnevezés is erre mutat; a régi törzsön akar újonnan zöldelő